

**Алматы облысы, Қарасай ауданы
«Қапал батыр атындағы орта мектеп» КММ
Бастауыш сынып мұғалімі
Амиргазиева Акбота Меиргазиевна**

**Математика пәні бойынша логикалық есептер арқылы баланың
ой-өрісін дамыту**

Кіріспе

Бастауыш сынып – баланың ойлау қабілеті мен логикалық ой-өрісін қалыптастырудың негізі қаланатын маңызды кезең. Бұл жастағы балалардың танымдық белсенділігі жоғары, олар жаңа ақпаратты жылдам қабылдайды және өңдейді. Осы кезеңде математика пәні тек есептеу дағдыларын ғана емес, сонымен қатар баланың сыни ойлау, талдау, салыстыру, жүйелеу қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Логикалық есептерді қолдану арқылы балалардың шығармашылық ойлау қабілетін арттыруға, зеректік пен зейінін шоғырландыруға болады. Логикалық есептерді жүйелі қолдану баланың сыни ойлау қабілетін арттырып, мәселелерді шешу дағдыларын қалыптастырады.

Логикалық есептердің маңызы мен мақсаты

Логикалық есептер – баланы стандартты емес ойлауға, әртүрлі шешімдерді іздеуге және шығармашылық қабілетін арттыруға бағытталған тапсырмалар. Олардың маңызы:

- Оқушының зейінін шоғырландыру;
- Ойлау икемділігін арттыру;
- Есте сақтау қабілетін дамыту;
- Салыстыру, талдау, қорытындылау дағдыларын қалыптастыру.

Мақсаты – баланың логикалық ойлау қабілетін жетілдіру, танымдық қызығушылығын арттыру және математикаға деген сүйіспеншілігін ояту.

- Әртүрлі тәсілдермен ойлайды және шешім қабылдайды;
- Себеп-салдар байланысын түсінеді;
- Жүйелі түрде талдау жасайды;
- Шығармашылық қабілетін дамытады.

Логикалық есептер баланың күнделікті өмірде кездесетін мәселелерді шешу қабілетін арттырып, оларды жан-жақты ойлай білуге үйретеді.

Логикалық есептердің түрлері

1. Ребустар – Оқушының ойлау қабілетін белсендіреді.
2. Сандық және әріптік логикалық есептер – Сандар арасындағы байланысты табуға, математикалық заңдылықтарды түсінуге көмектеседі.
3. Комбинаторика есептері – Әртүрлі комбинацияларды құрастыру арқылы логикалық ойлауды дамытады.

4. Графикалық есептер – Сурет немесе сызба арқылы ой қорытуға үйретеді.
5. Қисынды байланыстарды табу – Оқиғалар арасындағы байланысты анықтау арқылы сыни ойлау қабілетін арттырады.
6. Сандық және әріптік ребустар – Баланы символдарды қолдана отырып ойлануға итермелейді.
7. Салыстыру және теңестіру есептері – Заттардың қасиеттерін салыстыру арқылы логикалық қорытынды жасайды.
8. Жұмбақ есептер – Болжам жасап, оны дәлелдеуге жетелейді.

Логикалық есептердің мысалдары

1. Ребус:

Егер $1 + 1 = 10$, $2 + 2 = 20$, $3 + 3 = 30$ болса, онда $4 + 4$ неге тең?

Шешуі: Бұл жерде сандарды цифрлар ретінде емес, жазу түрінде ойлау қажет: $4 + 4 = 40$ (төрт + төрт = қырық).

2. Салыстыру есептері:

Үш қораптың ішінде кәмпиттер бар. Бірінші қорапта екіншіден көп, ал екіншіден үшіншіден аз кәмпит бар. Қай қорапта кәмпит ең көп?

Шешуі: Бірінші қорапта ең көп кәмпит бар.

3. Ойын түрінде ұйымдастыру – Оқушыларға логикалық есептерді ойын түрінде беру арқылы қызығушылығын оятуға болады. Мысалы, “Логикалық лабиринт” ойыны.

4. Топтық және жұптық жұмыс – Балалар топтасып, пікір алмасу арқылы шешім табады, бұл олардың коммуникация дағдыларын дамытады.

5. Жеке жұмыс – Әр оқушы өз бетімен ойланып, шешім қабылдайды, бұл олардың өзіндік ойлау қабілетін қалыптастырады.

6. Интерактивті әдістерді пайдалану – Мультимедиялық құралдар мен онлайн платформаларды қолданып, есептерді қызықты әрі қолжетімді етуге болады.

Логикалық есептердің баланың ой-өрісіне әсері

- Сыни ойлау қабілетін арттырады – Балалар ақпаратты талдап, салыстырып, дұрыс шешімді табуды үйренеді.
- Зейін мен есте сақтауды жақсартады – Логикалық есептерді шешу барысында бала барлық деректерді есте сақтап, оларға талдау жасайды.
- Шығармашылық ойлау қабілетін дамытады – Оқушы стандартты емес шешімдерді іздеп, шығармашылық тұрғыдан ойланады.
- Өзін-өзі бағалау және сенімділік қалыптастырады – Қиын есептерді шешу арқылы бала өзіне деген сенімділігін арттырады.

Мұғалімге арналған әдістемелік нұсқаулар

- Логикалық есептерді сабақтың әр кезеңінде қолдану: кіріспе, негізгі және қорытынды бөлімдерде.
- Есептердің күрделілігін біртіндеп арттыру арқылы оқушылардың логикалық ойлауын жүйелі дамыту.
- Әрбір есептің шешімін талқылау арқылы балалардың ойлау процесін түсінуге және қатесін түзетуге көмектесу.

Логикалық есептерді оқытуда қолдану әдістері

- Топтық жұмыс – Оқушылар топтасып, пікір алмасу арқылы шешім табады.
- Жұптық жұмыс – Екі оқушы бір-бірімен талқылап, логикалық тұжырым жасайды.
- Жеке жұмыс – Әр оқушының жеке ойлау қабілеті бағаланады.
- Ойын түрінде ұйымдастыру – Логикалық есептерді қызықты ойындар арқылы ұсыну арқылы бала қызығушылығын оятуға болады.

Қорытынды

Логикалық есептер арқылы баланың ой-өрісін дамыту – заман талабына сай ойлайтын, шығармашылық қабілеті жоғары ұрпақ тәрбиелеудің бір жолы. Бастауыш сыныпта математика пәнінде логикалық есептерді жүйелі түрде қолдану арқылы оқушылардың сыни ойлау дағдыларын қалыптастырып, олардың интеллектуалды дамуына оң ықпал етуге болады. Бастауыш сыныпта математика пәні бойынша логикалық есептерді қолдану – оқушылардың ой-өрісін дамытуда тиімді әдіс. Бұл баланың сыни ойлау, талдау, жүйелеу қабілеттерін арттырып, шығармашылық және зияткерлік мүмкіндіктерін ашады. Логикалық есептерді жүйелі түрде пайдалану арқылы оқушылардың математикаға деген қызығушылығын арттырып, олардың күнделікті өмірде тиімді шешімдер қабылдай алатын тұлға болып қалыптасуына ықпал етуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер

- Әбілдина Ж.С. «Математика сабағында логикалық есептерді қолдану», Алматы, 2022 ж.
- Оспанова Г.Қ. «Ойлау қабілетін дамыту әдістері», Нұр-Сұлтан, 2021 ж.
- Сайт: bilimland.kz